

Ю.О. // Інформаційні технології. Вісник НАДУ. – № 1. – 2015. – Ст. 136–141.

3. Сасин Г.В. Інформаційна війна: сутність, засоби реалізації, результати та можливість протидії (на прикладі російської експансії в український простір) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.nadpsu.edu.ua:8080/eldocs/BooksShow4/Grani_2015_3_5.pdf.

4. Малик Я. Й. Інформаційна війна і Україна / Я.Й. Малик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/DeVr_2015_15_3.pdf.

5. Жуковская Д. Йозеф Геббельс – теоретик СМІ Третього Рейха / Д. Жуковская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.historicus.ru/joseph_Gebbels_teoretik_SMI_Tretyego_Reiha.

6. Карпенко В.О. Інформаційна політика та безпека / В.О. Карпенко. – К. : Нора-Друк, 2006. – 320 с.

Наливайко Лариса Романівна

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін
юридичного факультету,
Заслужений юрист України;

Гукалова Катерина Валеріївна

слухач магістратури юридичного факультету
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ЯК СКЛАДОВА ІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Одним із базових елементів демократії є ефективне конституційно-правове регулювання діяльності політичних партій. У зв'язку із тим, що саме політичні партії забезпечують демократичний розвиток суспільства, дослідження правового поля діяльності політичних партій є актуальним.

Тема фінансування політичних партій стала об'єктом досліджень як іноземних фахівців, зокрема В. фон Тізенгаузена, так і вітчизняних: А. Романюка, Ю. Шведа та ін. Так, В. фон Тізенгаузен основну увагу приділив проблемам нормативно-правового регулювання політичних партій, насамперед у країнах Євросоюзу [2].

Зрозуміло, що українська специфіка цієї проблематики залишилася поза увагою автора. Разом з тим слід звернути увагу на слушне зауваження А. Романюка, на думку якого «питання фінансування політичних партій все ще залишаються найтемнішою плямою у політичній практиці без огляду на країну, про яку йдеться» [3]. Це, зрозуміло, з урахуванням специфіки предмета, але слід зазначити, що не менш важливою залишається наукова недослідженість цієї проблематики. Ю. Шведа, у свою чергу, теж у центр уваги ставить проблеми міжнародної практики [4].

Фундаментальні конституційні засадисупільного ладу в Україні базу-

ються на доктринах політичного та ідеологічного плюралізму, що передбачено ч. 1 та 2 ст. 15 Конституції України. Відповідно до положень зазначеної статті, «суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова».

У Конституції України та відповідних законах встановлено вичерпні нормативні приписи, які закріплюють право громадянина на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для здійснення своїх прав, свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних та інших інтересів. Утім, виникає запитання: чому на сьогодні ці конституційні положення є декларативними та не імplementованими в політичну реальність?

Існуюча практика унеможливорює створення належних умов для розвитку нових партій, активної і чесної політичної конкуренції. Ця практика суперечить загальноєвропейським тенденціям у питаннях фінансування політичних партій. Європейські партії отримують державне фінансування за умови, якщо на останніх парламентських виборах вони заручилися підтримкою 1–2,5 % голосів виборців (Австрія, Албанія, Болгарія, Греція, Естонія, Ісландія, Італія, Латвія, Люксембург, Македонія, Німеччина, Норвегія, Словенія, Угорщина). Згідно з Єдиними правилами проти корупції у сфері фінансування політичних партій та виборчих кампаній, затвердженими Рекомендацією 2003 (4) Комітету Міністрів Ради Європи, державам-членам Ради Європи запропоновано законодавчо визначати внесок на користь партії як «усвідомлену дію, спрямовану на надання партії економічної та іншої переваги». Законом України «Про політичні партії в Україні» не встановлено будь-яких обмежень щодо розміру внесків на користь партій, фізичні та юридичні особи можуть здійснювати необмежені внески на підтримку партій і їх місцевих організацій зі статусом юридичної особи, а партії та місцеві партійні організації – цілком легально перераховувати такі внески до виборчих фондів на виборах як власні внески відповідних партій, місцевих організацій партій.

Усупереч міжнародним стандартам у сфері фінансування політичних партій та виборчих кампаній в Україні відсутній дієвий незалежний орган, наділений повноваженнями щодо здійснення контролю за фінансуванням партій та передвиборної агітації. Відповідні контрольні повноваження розподілені між Міністерством юстиції України, органами державної фіскальної служби, Центральною виборчою комісією та окружними (територіальними) комісіями з відповідних виборів. Міністерство юстиції України та органи фіскальної служби через свою природу не можуть вважатися незалежними органами, тоді як повноваження виборчих комісій щодо контролю за фінансуванням передвиборної агітації є обмеженими у повноваженнях та часі. У більшості європейських держав контроль у сфері фінансування політики здійснюється або органом адміністрування виборчого процесу, або спеціалізованим антикорупційним органом, або спеціально уповноваженим органом у сфері контролю за фінансуванням передвиборної агітації.

Т. Шмачкова влучно зауважила, що «цивілізоване людство поки що нічого розумнішого та оперативнішого політичної гри партій, під час якої виробляються досяжні орієнтири громадського розвитку та реалізації національних інтересів, не вигадало» [5]. Європейський досвід наочно демонструє залежність якості політичної еліти та управлінських рішень від політичних партій. Питання щодо державного фінансування політичних партій неодноразово розглядалося на законодавчому рівні. Так, у 2003 р. було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням державного фінансування політичних партій в Україні» № 1349-IV. Законом передбачалося, що «за рахунок коштів Державного бюджету України фінансується статутна діяльність політичних партій, не пов'язана з їхньою участю у виборах до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також відшкодовуються витрати політичних партій, у тому числі й тих, що входили до виборчих блоків політичних партій, пов'язані з фінансуванням їхньої передвиборної агітації під час чергових та позачергових виборів народних депутатів України [6].

Утім, Рішенням Конституційного Суду України у справі № 1-2/2007 від 12 червня 2007 р. положення закону щодо фінансування політичних партій було визнано неконституційними. Суть цього рішення полягала ось у чому: «Встановлені статтею 15 Закону України «Про політичні партії в Україні» обмеження, відповідно до яких не допускається фінансування політичних партій органами державної влади та місцевого самоврядування (крім випадків, зазначених законом), державними та комунальними підприємствами, анонімними особами та іншими суб'єктами, насамперед закладають рівні передумови для діяльності всіх політичних партій, мають забезпечити захист прав і свобод інших людей, які не є членами цих політичних об'єднань» [1]. Вважаємо, що Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-2/2007 у частині фінансування політичних партій, положення чинного Українського законодавства, передусім норми ст. 15 Закону України «Про політичні партії в Україні», фактично стимулює політичні партії до залучення тіньових коштів як на виборах, так і під час здійснення статутної діяльності [1].

Утім, на сьогодні Україна свої зобов'язання стосовно зазначених питань не виконала, міжнародні норми щодо фінансування діяльності політичних партій не імplementовано. 19 червня 2015 р. у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» № 2123а, який спрямований на зменшення ризиків політичної корупції шляхом внесення комплексних змін до законодавства України у сфері фінансування політичних партій та передвиборної агітації [5].

Автори законопроекту пропонують запровадити (починаючи з 2017 р.) пряме державне фінансування політичних партій. Таке фінансування здійснюватиметься у формі щорічного державного фінансування статутної діяльності партій, не пов'язаної із їхньою участю у виборах, та часткового відш-

кодування витрат партій на здійснення передвиборної агітації на виборах народних депутатів України. Основні цілі законопроекту такі:

1) посилення фінансової незалежності політичних партій, зменшення залежності партій від фінансування приватними донорами (олігархами, промислово-фінансовими групами тощо) та відповідних корупційних ризиків;

2) підвищення прозорості фінансування політичних партій, їх місцевих організацій, а також передвиборної агітації;

3) зміцнення внутрішньопартійної демократії, створення умов для вільної і чесної міжпартійної конкуренції та розвитку нових партій шляхом запровадження державного фінансування партій (у тому числі партій, які за результатами виборів народних депутатів України не взяли участі в розподілі депутатських мандатів у загальнодержавному виборчому окрузі, однак отримали значну кількість голосів виборців), встановлення обмежень щодо приватних внесків на користь партій, підвищення прозорості фінансування політичних партій, їх місцевих організацій, а також передвиборної агітації;

4) запровадження дієвого державного контролю у сфері фінансування партій та виборчих кампаній;

5) установлення ефективних, пропорційних та дієвих санкцій за порушення у сфері фінансування партій та передвиборної агітації;

6) урахування міжнародних стандартів у сфері фінансування політики та кращих європейських практик у відповідній сфері в національному законодавстві України;

7) створення фінансових стимулів для забезпечення збалансованого гендерного представництва у складі Верховної Ради України, відповідних місцевих рад;

8) виконання рекомендацій Групи держав проти корупції, Венеціанської комісії, ОБСЄ/БДПЛ та інших міжнародних організацій щодо вдосконалення законодавства у сфері прозорості фінансування політики;

9) створення кращих умов для лібералізації візового режиму між Україною та ЄС.

Відновлення системи державного (публічного) фінансування політичних партій призведе до відновлення ролі політичних партій в Україні, а також:

- стане потенційним засобом запобігання корупції;
- забезпечить функцію політичних партій як сполучної ланки між громадянським суспільством та державою;

- сприятиме зниженню надмірної залежності політичних партій від приватних інвесторів;

- забезпечить реалізацію принципу рівності для політичних партій як учасників політичного процесу, тобто дасть можливість партіям конкурувати на виборах;

- сприятиме забезпеченню належного функціонування демократичних інституцій;

- посилить відповідальність партій перед виборцями.

Література

1. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2365-III // ВВР України. – 2001. – № 23. – С. 118.
2. Євроінтеграційні процеси в Україні: економічний та правовий аспект : зб. матер. наук.-практ. кругл. столу, 8 вересня 2015 року. – Ірпінь : НДІ фінансового права, 2015. – 133 с.
3. Неєкономічні пріоритети модернізації в Україні з урахуванням інтеграційного досвіду країн Центрально-Східної Європи : наукова доповідь / за ред. канд. соціол. наук О.М. Балакіревої. – К., 2015. – 162 с.
4. Проблеми правової інтеграції: глобальний, регіональний і національний контекст : зб. наук. статей. за матеріалами наук.-практ. конф., м. Харків, 2 жовтня 2014 р. / редкол. : І.В. Яковюк, О.Я. Трагнюк, Т.М. Анакіна. – Х. : НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2014. – 234 с.
5. Шмачкова Т.В. Мир политических партий / Т.В. Шмачкова // Полис. Политические исследования. – 1992. – № 1. – С. 226.
6. Регламент (ЕС) № 2004/2003 Европейского Парламента и совета от 4 нояб. 2003 г. о статусе и финансировании политических партий на европейском уровне [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://eulaw.edu.ru/documents/legislation/instit_organ/parties.htm#_ftn1
7. Рішення Конституційного Суду України у справі № 1– 2/2007 від 12 черв. 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-07>.

Наливайко Лариса Романівна

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри загальноправових
дисциплін юридичного факультету,
Заслужений юрист України

Демченко Валентина Іванівна

студентка Навчально-наукового
інституту заочного навчання
та підвищення кваліфікації

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ**

Європейський вибір України задекларовано в нормативно-правових актах, де однією із засад зовнішньої політики визначається забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір. Дослідження сучасних процесів європейської інтеграції проводять Г. Асланян, М. Гнатюк, Н. Гнидюк, М. Калина, І. Кравчук, О. Овчар та ін. Проте всебічне розуміння пріоритетних напрямів реалізації євроінтеграційної політики сприяє вибору найбільш ефективних механізмів її реалізації.

Україна зробила свій європейський вибір, але щоб він став реальним, необхідно чітко розуміти, що в основі розвитку європейського світу лежить іннова-